

Ynskje Penning

Boreas

VCL serie

Voorjaar 1944. Een schim glipte door het donkere dorp Langeholt. Geen straatlantaarn brandde. Geen straaltje licht kwam uit de huizen naar buiten. Het was oorlog. De verduistering was totaal.

De dominee in de oude pastorie naast de kerk zat boven in zijn studeerkamer. Hij was nog laat bezig met het voorbereiden van de preek die hij de volgende ochtend moest houden. Het wilde niet vloten. Vier jaar oorlog, miljoenen doden en vervolgd, en het eind was nog lang niet in zicht. Hij haatte Hitler, de man die alles veroorzaakt had, uit de grond van zijn hart. Hoe kon hij de gemeentelieden een hart onder de riem steken? Bestond er geen gerechtigheid meer? Het was alsof God Nederland en de wereld verlaten had. En dan moest hij preken over Gods liefde voor de mensheid? Zijn hoofd stond er niet naar. Hij gooide geërgerd zijn pen neer en gluurde langs het verduisteringspapier naar buiten, in de hoop inspiratie te putten uit de natuur. Hij keek langs de huizen naar de Veluwe bossen, die zich niks aantrokken van al het menselijke leed en zich onbekommerd koesterden in de zilveren gloed van de bijna volle maan. Ook het vredig duttende dorp Langeholt bracht geen rust in zijn ziel. Hij schoot rechtop. Langs de straatweg, achter de stammen van de hoge lindebomen die net bezig waren uit te botten, meende hij beweging te zien. Hoorde hij iets?

De belangstelling voor zijn preek verdween totaal. Een mens? Een dier? Nee, een mens. Wie was dat in vredesnaam? Wat deed die persoon hier? Het was spertijd. Iedereen behoorde binnen te zijn. Welke idioot waagde zich nu naar buiten? Een Duitser misschien? Nee, die lui kwamen gewoonlijk met het luide kabaal van de overwinnaar door de straat. Een onderduiker op de vlucht? Iemand in nood? Moest hij actie ondernemen en de man helpen? Daarmee diende hij Gods zaak meer dan met het maken van een preek, dacht hij.

Hij knipte snel zijn bureaulamp uit, ging staan en duwde het verduisteringspapier verder opzij. Waar zat die vent nu? Of was het een vrouw? O ja, daar achter de heg bij de overburen. Een man. Hij rende door de tuin, bleef bij de oprit staan en tuurde het kruispunt in alle richtingen af. Het was niet een van de jongens uit het dorp, maar

een onderduiker van elders waarschijnlijk. Alleen zijn bouw al. Het kon wel een Fries zijn: lang, blond en krachtig. Hier waren de mannen gedrongen en sterk, gericht naar de aarde, waar ze met veel moeite hun boterham uit haalden. De dominee ving een glimp op van een knap en intelligent gezicht. Kende hij die man? Zijn houding, zijn beweging, het had allemaal iets vertrouwds. Hij fronste zijn wenkbrauwen en zocht in zijn geheugen naar een aanknopingspunt. Misschien een van de onderduikers die hij wel eens pastorale bijstand had verleend? Hij schokschouderde ongemakkelijk. Pastorale bijstand! Hoe kon je nou in God geloven als zo veel ellende over de wereld golfde? Bestond er wel een almachtige God die daarboven aan de touwtjes trok en in wie hij tot voor enkele jaren een onwankelbaar vertrouwen had gesteld?

De kust was veilig. De jongeman rende geruisloos als een kat de klinkerweg over. Boerenkiel, klompen in de hand... Zijn blonde haar lichtte op in het maanlicht. Een edelgermaan, zou Hitler zeggen. De dominee gromde boosaardig. Verroest, het kon wel eens die neef van zijn vrouw zijn. Was hij op weg hier naar toe? Zijn blik liet de voortsprintende man niet los. Maar nu? De Duitse Ortskommandant woonde pal tegenover de pastorie in het huis van de burgemeester. In het gemeentehuis, ernaast, zat de SS meestal tot diep in de nacht bier te hijsen. Het viel niet te hopen dat die lui hem zagen. Als ze in een grappige bui waren, schoten ze hun geweer op hem leeg, en als ze bij zinnen waren, grepen en martelden ze hem totdat hij zou zeggen wat ze vonden dat hij zeggen moest. Het eerste scenario zou hij prefereren, mijmerde de dominee, maar als je in de twintig was, dacht je niet zo. Dan wilde je leven, hoe dan ook. Dan meende je dat je de hele wereld aankon.

Om hem niet uit het zicht te verliezen deed de dominee een stap naar voren. Hij boog zich voorover om de sprint achter zijn eigen heg te volgen en bonkte met zijn voorhoofd onzacht tegen de ruit. Even raakte het beeld van het slaperige Langeholt met de rennende man zoek, en zag hij sterretjes. Met moeite hield hij een paar lelijke woorden binnen en hij wreef over zijn voorhoofd. Hij wierp een snelle blik op het burgemeestershuis aan de overkant. Even meende hij licht te bespeuren langs het verduisteringspapier van het gemeentehuis. De SS. Hij bleef van schrik onbeweeglijk staan en hield zijn adem in. Er gebeurde niets aan de overkant. Goddank.

De jongeman stond verstart achter de stam van een van de linden. Na enkele minuten waarin hij geen adem leek te halen, gluurde hij voorzichtig om zich heen. Naar boven keek hij niet; anders had de dominee een geruststellend gebaar gemaakt. Kennelijk had hij grote haast. Waarom, waarvoor? De dominee zuchtte. Hij moest verder met zijn preek. Hij kon zich beter met zijn eigen zaken bemoeien. Wat een mens niet wist, hoefde hij ook niet te verantwoorden. Was dat wel een juiste gedachte? Hij vond dat je als predikant niet afzijdig kon blijven, zoals zijn collega twee dorpen verderop deed. Die man hoorde niet, zag niet en praatte meestal op het verkeerde moment. Wat had je aan zulke lui in tijden van nood?

Kijk, daar ging hij weer. Hij rende op zijn sokken door het spierwitte gras. Een donker spoor bleef achter. Hij draaide zonder zich te bedenken het tegelpaadje in naar het buurhuis en sprong zo soepel over het hek alsof het geen moeite kostte.

De dominee fronste zijn wenkbrauwen. Wat deed een jonge kerel midden in de nacht bij het Groene Kruisgebouw, waar twee vrijgezelle wijkverpleegsters woonden. Verliefdheid, liefde in het gunstigste geval, seksuele uitpattingen in het slechtste... Kwam hij voor Greet Wanders of voor Margriet de Waal? Hij kon niet nalaten zacht te grinniken. De keus was niet moeilijk.

Greet Wanders woonde al jaren in het dorp. Ze was een bijdehante, goedgebekte vrouw van flink in de dertig. Als hij iets dieper in haar ogen keek, kon hij zich wel voorstellen waarom ze nooit getrouwd was. Ze bezat een onafhankelijke geest en een krachtige persoonlijkheid. Ze ging haar eigen gang en beliefdde geen inmenging van mannen.

De gemeente Langeholt was uitgestrekt. De afstanden die Greet moest fietsen, waren te groot om alle patiënten de noodzakelijke hulp te bieden. De Ortskommandant had haar onophoudelijke klaagzangen aangehoord. Om ervan af te zijn had hij zijn best gedaan. Enkele maanden geleden had Greet Wanders assistentie gekregen van een jong ding, zoals ze in het dorp zeiden. Margriet de Waal, een verpleegster, opgeleid in Arnhem, was het Groene Kruis in Langeholt met haar uitzonderlijke aanwezigheid komen versterken. Ze droeg een donkerblauw uniform met een witte gesteven schort. Een wit kapje zat vastgestoken op haar donkerblonde krullen, die weelderig over haar schouders vielen. Het kraagje zat hoog

gesloten met een degelijke speld waarop een statige ooievaar resideerde, omgeven door stipjes, puntjes en hoekjes die al haar vaardigheden en diploma's symboliseerden.

Het dorp was bijna uit zijn voegen gebarsten toen ze haar voor het eerst over de rode klinkers van de dorpsstraat zagen fietsen. Alle mannen van jong tot oud spraken over haar. Over haar bijzondere schoonheid, haar mooie lokken, haar prachtige benen, haar fascinerende stem, haar charme, sommigen zelfs over haar buitengewone intelligentie voor zover ze de gelegenheid kregen er kennis van te nemen. Het dorp deelde haar ook nog bovennatuurlijke gaven toe. Hij had vanaf de kansel gezien hoe ze een kerkganger tijdens de dienst het leven redde.

Ze hadden zomaar, als betrof het een opmerkelijk geschenk, deze bijzondere schoonheid in hun streng christelijke dorp op de Veluwe gekregen. Margriet gold als warme chocoladesaus met slagroom op een coupe ijs. Ze was hun godin, al mochten de gelovigen van de kerk niet zo denken. Margriet was in een paar maanden tijd hun hoop op een betere toekomst geworden.

De Duitsers aan de overkant hadden evenmin hun ogen in hun zak. Ze waren op een avond zingend en lallend door de tuin van het Groene Kruisgebouw gerend. De Ortskommandant had hen met de grootste moeite tot de orde kunnen roepen. De hopeloos verliefden, die niet tot rede te brengen waren, werden na dit voorval overgeplaatst naar het oostfront, dat zich uitstreckte van Stalingrad tot aan de Noordpool, om af te koelen. Sindsdien keken de Duitsers demonstratief de andere kant op wanneer ze Margriet in de verte zagen naderen en de Ortskommandant zich in de buurt bevond.

De dominee glimlachte. Dat waren de grappige voorvallen in een tijd van honger, ellende, dood en deportaties. Het verbaasde hem vaak dat de mensen soms zo uitbundig konden lachen. Door humor kwam het gemoed weer wat in evenwicht, voor zolang het duurde.

Maar wat was er met deze knappe jongeman aan de hand. Ook totaál gevallen voor Margriets schoonheid, waardoor hij het gevaar uit het oog verloor en midden in de nacht als een opgejaagd hert voor het huis van de Ortskommandant langs rende en hen allen in gevaar bracht?

'Margriet de Waal.' Hij sprak haar naam met gefluisterde bewondering uit. 'Daar kom je voor, knaap.' Goeie hemel, wat moest hij

doen? Moest hij ingrijpen, net als de Ortskommandant aan de overkant?

Hij kon de acties van de jongeman niet meer volgen. Hij liep achter zijn bureau langs naar het zijraam en lichtte daar ietwat gegeneerd het verduisteringspapier op. Even meende de dominee een bel te horen klingelen. Verder gebeurde er niets. Daar was hij weer. Nu bij de zijdeur van het gebouw. Toen hoorde de dominee gebonk. Wat voor idioot was dit? Hij sloeg waarachtig met zijn vuisten op de deur. De koperen brievenbus klepperde. Men kon hem via het grindpad zo zien vanaf de straat, en dan die herrie. Een paar huizen verderop begon een hond te blaffen. De man bukte zich, schreeuwde iets door de brievenbus en deed een paar stappen achteruit om het resultaat van zijn actie te bekijken.

De dominee zag tot zijn grote tevredenheid dat het slaapkamer- raam op de eerste etage op dezelfde kier bleef als hij stond. Daar sliep Margriet de Waal. Ze moest wel het een en ander gewend zijn. Als die verliefde blaag nog even doorging met zijn luidruchtige hof- makerij, zou hij opgepakt worden door de SS aan de overkant. Dat wilde de dominee niet meemaken. Hij deed een stap opzij, en het verduisteringspapier viel terug. Hij knipte het licht op zijn bureau aan en ging zitten. Met een paar zwierige zinnen over liefde, hoop en maanlicht besloot hij zijn preek. Hij kleepte zich uit, trok zijn streepjespyjama aan en kroop naast zijn echtgenote in bed. Zijn preek voor morgen was klaar. Hij sloot zijn ogen, en enkele minu- ten later sliep hij.

Intussen stond de jongeman vol ongeduld te wachten in de schaduw van de bomen. Hij had de bonk op de ruit en het geblaf van de hond gehoord en het licht aan de overkant bij de Ortskommandant gezien. Oei, oei, men had hem in ieder geval gehoord en – erger nog – mis- schien zelfs gezien. Zijn hart bonkte in zijn keel. Als hij hier gepakt werd, verdween hij regelrecht in een Duits concentratiekamp. En dan mocht hij nog blij zijn dat ze hem niet van tevoren aan de over- kant van de straat halfdood gemarteld hadden op verdenking van collaboratie en sabotage. Hij gluurde voorzichtig naar het burge- meestershuis en het gemeentehuis waar de SS zijn intrek had ge- nomen. De gruwelijkste verhalen deden de ronde over de martel- praktijken die zich daar afspeelden in de badkuip. Hij huiverde.

‘Schiet op, Greet Wanders’, gromde hij boos in zichzelf, en hij tuurde ongeduldig naar de kier van het raam op de eerste etage. Van de huishoudster van de dorpsdokter had hij gehoord dat Greet Wanders zeer deskundig, ervaren en doortastend was. Zo iemand hadden ze nodig bij Reedink, en snel. Waarom reageerde ze niet? Sliep ze zo vast of hielp ze bij een andere bevalling? Hij liet sissend zijn adem ontsnappen. Als dat zo was... Wat een moeite, wat een risico, en dat allemaal voor niks. Nu stond hij hier, met zijn klompen in de hand. Een intense kilte trok via zijn natte sokken door zijn benen omhoog. Hij rilde, deels van de kou en deels van angst. Bonken op de deur en schreeuwen door de brievenbus kon hij zich niet nog eens veroorloven. Wat nu? Zo-even in de boshoeve leek alles minder erg dan het door merg en been gaande geschreeuw van vrouw Reedink dat nog nagalmde in zijn oren. Iedere hulp was beter dan geen hulp. Dus had hij zich tot vlak bij het hol van de leeuw gewaagd. Waar bleef die verdraaide verpleegster?

Hij ging op zijn andere been staan. Er moest een nieuwe bij gekomen zijn. Jan, de onderduiker van Reedink, had haar gezien. Een heel mooie meid, een prachtmeid. Haar benen, haar haren... Tot vervelens toe had hij erover uitgeweid. Misschien was die er. Het zou toch waarachtig wel heel vreemd zijn als hier vier kinderen tegelijk geboren werden.

Hij speurde de gevel af. Wat kon hij nog ondernemen? Als hij niet opschoot, konden ze moeder en kind Reedink in één graf ter aarde bestellen. Die mensen waagden hun leven door onderduikers te verbergen, maar geen van hen durfde naar het dorp om hulp te halen. Hoe dan ook, hij was niet van plan zonder Greet Wanders of desnoods die nieuwe te vertrekken. Al moest hij haar over zijn schouder naar de boshoeve dragen... Ongeduldig keek hij opnieuw naar boven naar het halfgeopende raam. Nog geen beweging. Zou hij een paar kiezelstenen tegen de ruit gooien? Nee, te veel lawaai. Aha, een regenpijp! Zonder zich te bedenken sprong hij erop af. Zijn klompen liet hij vallen in het natte gras. Hij hees zich snel naar boven en klauterde in de brede dakgoot. Hij schuifelde door het ijskoude water in de richting van het raam. Hij schoof een paar dakpannen omhoog en klom naar binnen. In de kamer stond een bed als een koets, met een hoog houten voor- en achterschot. Daarin lag in het licht van de maan de mooiste vrouw te slapen die hij ooit in zijn

leven had gezien. Kees hield zijn adem in, bleef stokstijf staan en beefde, niet van kou of angst, maar van een veel heftiger emotie. Hier lag ze. Dit was de vrouw naar wie hij al zijn hele dertigjarige leven op zoek was. Als machinist op de grote vaart had hij de halve wereld over gezworven, rusteloos op jacht naar haar, naar zijn grote liefde, van wie hij voelde dat ze bestond. Hij wist niet waar hij haar kon vinden en had geen idee hoe ze er precies uitzag, maar hij wist dat hij haar onmiddellijk zou herkennen.

Het trillen van zijn handen hield op, en zijn knikkende knieën stonden recht. Hij dacht niet meer, maar handelde intuïtief.

Hij stapte naar voren en ging op de rand van het bed zitten. Hij nam haar hand in de zijne en kuste teder de vingers, één voor één. Alles aan haar was bekend en vertrouwd. Hij was aangekomen bij de vrouw die zijn leven compleet zou maken, en hij het hare. Hij vouwde haar vingers open en legde haar hand tegen zijn borst op de plek waar zijn hart van verlangen bonkte. Hij staarde naar haar gezicht en voelde zich intens gelukkig. Net toen hij overwoog haar wakker te kussen, bewoog ze en sloeg ze traag haar ogen op. Even was hij bang dat ze zou gaan gillen. Maar dat was niet zo. Ze schrok niet. Ze scheen zelfs nauwelijks verrast te zijn dat hij daar zat. Ze keek hem aan met een verre blik, alsof ze werkelijkheid en droom op dat moment niet goed kon scheiden. Haar mond was licht geopend, alsof ze iets wilde zeggen. Haar blik gleed over zijn blonde haren en over zijn door het maanlicht beschenen wang.

Kees keek haar vol liefde, hoop en verlangen aan en prentte de trekken van haar gezicht voor altijd in zijn geheugen.

Ze glimlachte haar hemelse glimlach, draaide haar hand om en greep de zijne. Ze legde die tegen haar hals, waar hij haar hart voelde kloppen. Even dacht Kees dat hij droomde en dat het allemaal niet waar kon zijn wat hij in het zilveren licht van de maan meemaakte. Zo snel, zo eenvoudig, zo radicaal, zo allesomvattend ging dit. Hij keek haar intens aan. Alle liefde die in zijn hart gloeide, lag in die blik te lezen.

Haar gezicht straalde.

Hij vroeg zich af of hij dit serene moment mocht verbreken door zich over haar heen te buigen en haar lippen met de zijne te beroeren. Er speelde een onrustige gedachte door zijn achterhoofd. De pendule beneden liet drie heldere slagen door het huis galmen.

Drie uur al? Hij schrok. Hij trok haar aan haar hand voorzichtig overeind, alsof ze van breekbaar glas was, en pakte haar bovenarmen vast. Een gedreven toon klonk in zijn stem door. 'Ik kom terug, maar kun je me nu helpen? Je collega schijnt goed te zijn in moeilijke bevallingen. Zou je haar wakker willen maken?'

'Greet is er niet.'

Hoewel hij met de gedachte gespeeld had, verraste het antwoord hem onaangenaam. 'Jij bent toch Margriet de Waal?'

Ze knikte.

'Kun jij misschien assisteren? Het kind van vrouw Reedink ligt niet goed. Weet je de boshoeve te vinden?' Zijn stem kreeg iets gejaagds.

Margriet dacht na. 'Ik geloof het wel... De hoofdweg uit en dan een zandweg af die door het bos loopt...'

Hoe lang woonde ze hier? Een maand of twee, drie? Bovendien wilde hij haar niet alleen in het donker door het bos laten gaan.

'Je slaat hier linksaf, het dorp door. Ik wacht je op bij het bospad. Neem je de fiets?'

'Ja.' Ze was niet bang.

Hij had niet anders verwacht. 'Iedere minuut is kostbaar.'

Ze knikte.

'Je bent dapper.' Hij boog zich naar haar toe en kuste haar vol op haar lippen. Een warme hartstochtelijke kus was het. Hij liet haar los en sprong op. Ze leunde, achter adem van emoties, tegen het houten schot van haar bed, keek hem hulpeloos aan en legde haar hand op haar bonkende hart. Een onderduiker, dat was duidelijk. Waarom moesten ze elkaar leren kennen in een tijd vol haat en bitterheid? In een periode zonder toekomst?

Ze zag hem door de deur verdwijnen en hoorde hem het huis uit sluipen.

Ze stond op, trok haar donkerblauwe verpleegstersuniform aan en knoopte haar witte schort voor. Ze kamde haar haren. Het witte kapje en haar verpleegstersspeld liet ze op de tafel achter. Ze rende de trap af. Toen ze haar jas van de kapstok griste, bedacht ze zich.

Waarom viel te zien dat ze verpleegster was als ze onverhoopt door de SS werd aangehouden? Ze kenden haar wel van gezicht, maar zonder die herkenningstekens zou ze voor die formele Duitsers niet in functie zijn.

Ze rende naar boven, stak het kapje vast in haar haren en prikte de speld op haar blouse. Ze holde naar beneden en greep haar tas met attributen.

Als ze aangehouden werd, wat zei ze dan? Hoe maakte ze, zonder Kees te verraden, de vijand duidelijk dat ze zomaar midden in de nacht op weg was naar een bevalling? Hoe wist ze dat ze daar nodig was? De telefoon in het Groene Kruisgebouw deed het al tijden niet meer. Ze moest een goed excuus bij de hand hebben. Maar wat? Iets bovennatuurlijks misschien? De bewoners van Langeholt waren kerks en diepgelovig... God had haar de weg gewezen! God had haar via haar gevoel duidelijk gemaakt dat vanavond de bevalling van vrouw Reerink op gang zou komen en dat er iets niet goed ging. Margriet trok haar mondhoeken naar beneden. Het was geen sterk verhaal. Ze had gehoord dat de Reedinks zwaar in het verzet zaten. Wat gebeurde er als de SS met haar meeinging? Ze wilde er niet aan denken. Ze zou al haar charmes en overredingskracht in de strijd moeten werpen.

Ze sloot het huis af en schoof haar fiets zo snel en geruisloos mogelijk over het grindpad naar de straat. Ze gluurde langs de heg. Aan de overkant bij de SS was alles rustig. Gelukkig. Snel en geruisloos reed ze in de schaduw van de lindebomen door het verlaten dorp.

Ze was wakker geworden met de man van haar dromen op de rand van haar bed. Ze voelde nog zijn hartstochtelijke kus op haar lippen branden. Haar hart lag opeens zo ruim in haar borstkas. Haar adem stroomde vrij en gemakkelijk in en uit. De liefde. Voor het eerst van haar leven voelde ze zich echt verliefd. Liefde op het eerste gezicht. In het maanlicht nog wel. Liefde moet groeien, zei haar moeder. Dit niet. Dit was er gewoon. Al haar aanbidders had ze op afstand gehouden, ook al was de partij in de ogen van haar moeder nog zo goed. Ze wilde wachten op de grote liefde waarvan ze het gevoel had dat die bestond. En nu was hij er. Of moest ze het anders bekijken? Wat wist ze van deze man voor wie ze haar leven waagde?

De afstand tussen de huizen werd groter. Links stond het laatste huis. Vóór haar verdween de weg in een donkere tunnel van bomen. Margriet trapte aarzelend de pedalen rond.

Waar begon dat bospad? De omgeving zag er in het maanlicht heel anders uit dan overdag. Ze zette haar voet op de straatklinkers en keek om. Was ze het pad voorbijgefietst misschien? In de verte

hoorde ze een nachtvogel schreeuwen. Ze huiverde van de kou. Ze voelde zich eenzaam, ongemakkelijk en ietwat angstig. Ze kende de omgeving van het dorp niet goed, en de man die op haar wachtte, kende ze helemaal niet. Links en rechts begonnen de uitgestrekte dennenbossen. Misschien was zijn verhaal helemaal niet waar en was die bevalling een smoes...

Ze schudde haar hoofd. Voorzichtig reed ze verder de donkere tunnel van bomen in. Weer hoorde ze die vogel schreeuwen. Voelde hij haar aarzeling en riep hij haar op deze manier? Een lokvogel? Ze haalde een paar keer diep adem en zette haar twijfels overboord. Haar geliefde, die ze weliswaar niet bij naam kende, wachtte immers op haar.

Opeens sprong een schim uit de bosrand. Ze slingerde van schrik. De adem stakte in haar keel, en haar hart sloeg van angst op hol. Ze wankelde tijdens het afstappen. Zijn arm lag om haar schouder om haar voor vallen te behoeden. Zijn warme adem streek over haar gezicht. Zijn andere arm gleed om haar rug, en een heftige kus vol hartstocht volgde, alsof hij geen tijd aan woorden wilde verdoen, omdat het leven kort, en de toekomst ongewis leek.

Haar angst sloeg om in liefde en verlangen. Een overweldigend gevoel, waarbij haar hart niet meer in haar lichaam scheen te passen, nam bezit van haar. Tranen van ontroering rolden over haar wangen. Haar koude hand gleed onder zijn trui en voelde zijn warme gladde huid. Het was goed, alles voelde goed. Ze kreunde zacht. Dit kende ze niet, zo'n grote liefde die pijn deed.

'Hoe heet je?' fluisterde ze.

'Kees.'

Haar ogen vernauwden zich. Een onderduikersnaam natuurlijk. Wie begon er in vredesnaam iets met een onderduiker? Margriet hoorde het haar moeder met afkeuring in haar stem zeggen, gezeten in haar comfortabele stoel in de kamer van het ruime notarishuis in het centrum van Arnhem. Ze herinnerde zich een uitspraak van haar vader: 'Knappe meiden kiezen altijd de verkeerde.' Wie was deze man? Ze kon het hem vragen, maar hij zou haar geen antwoord geven. Onderduikers bezaten geen identiteit. Hij rook heerlijk, naar de frisse buitenlucht. Zijn stem klonk beschaafd. Wat hij zei, getuigde van slimheid, en wat hij deed, van moed. Daarmee zouden haar ouders, als ze ernaar zouden vragen, het moeten doen.

Buiten adem duwde Margriet hem zacht weg. ‘We moeten naar de boshoeve!’

Hij knikte, pakte het stuur van de fiets en fluisterde: ‘Spring maar achterop.’

De tocht ging in hoog tempo dwars door de bossen over paadjes die nauwelijks breder waren dan een fietsband.

De benen van Margriet hingen zo nu en dan boven sloten met glinsterend donker water. Met moeite hield ze een gil van schrik in. Ze greep zich vast aan zijn trui en sloot haar ogen. Hij voelde haar angst, pakte haar hand en legde die om zijn middel. Ze legde haar hoofd tegen zijn rug en dacht: er moet maar komen wat er komen gaat. Ik vertrouw hem. Ik vertrouw hem zelfs mijn leven toe.

De eerste zonnestrallen kleurden de lucht. Het bos werd dunner. Ze reden het erf op van een kleine boerderij.

‘We zijn er.’

Margriet sprong van de bagagedrager. Ze zag een laag huis met een rieten dak en een wat grotere schuur. Links en rechts lagen twee hooibergen met een rieten kap. Uit het huis klonken schorre kreten van een stukgeschreeuwde stem.

Uit de schuur kwam een man op hen af. Hij zwaaide met zijn armen. ‘Had je niet wat eerder kunnen komen, idioot? Dat gekrijs, ik word er gek van. Met mijn kop onder de hooiberg hoor ik het nog. Nu is er niks meer aan te doen. Ze is volledig uitgeput. Je had beter de dominee mee kunnen nemen of de begrafenisondernemer.’

Margriet fronste geërgerd haar wenkbrauwen. Wat een onaangenaam mens. Hij leek van hun leeftijd.

‘Heb je alles?’ Haar begeleider negeerde hem en keek Margriet aan.

Margriet hield haar tas omhoog. Ze liepen naar de schuurdeur.

‘Aha, heb je die mooie meegenomen?’ De stem van de man klonk opeens honingzoet. ‘Vandaar dat het zo lang duurde.’ Hij grinnikte en versperde hun de weg.

‘Hoepel op.’

De man drong zich tussen hen in. ‘Hoho, ik heb haar het eerst ontdekt. Ik heb de oudste rechten.’ Hij greep begerig naar haar.

‘Niemand heeft rechten op een ander.’

Kees duwde hem opzij en trok Margriet aan haar hand het huis binnen. De deurklink viel achter hen in het slot.

‘Dat is toch hopelijk niet de aanstaande vader.’

Kees grijnsde. ‘Gelukkig niet. Hij zit hier ondergedoken. Als hij je lastig valt, neem ik hem wel te grazen.’

Ze stommelden in het donker over de deel. De keukendeur vloog open. Het gedrongen silhouet van boer Reedink verscheen in de deuropening.

‘Geen dokter? Wie heb je bij je? Die nieuwe?’ Zijn gezicht stond grauw, zorgelijk en vermoeid. ‘Zo jong nog?’

‘De dokter is naar een andere bevalling, en Greet Wanders is er niet. Alles komt goed.’ Kees greep de man, die in paniek dreigde te raken, bij zijn armen en duwde hem de keuken in.

In wanhoop hief Reinier Reedink zijn handen in de lucht. ‘Vier kinderen heeft ze probleemloos gebaard, en nu dit. Het is verschrikkelijk. Ik kan het niet meer aanzien.’ Hij barstte in snikken uit.

Margriet duwde de boer opzij. In de kamer die aan de keuken grensde, zag ze in de bedstee de volledig uitgeputte kraamvrouw liggen. Een andere vrouw zat er handenwringend en jammerend naast.

Margriet zette haar tas op tafel. ‘Kunnen jullie kokend water maken?’ riep ze over haar schouder naar de keuken. ‘Veel kokend water.’ Mannen moest je aan het werk zetten, had een oudere verpleegster haar geleerd. Dan raakten ze niet in paniek, en had je het minste last van hen.

Er kwam geen antwoord, maar Margriet hoorde een ketel rammen en de waterpomp piepen.

Margriet raakte de buurvrouw aan bij haar schouder. ‘Wilt u wat boterhammen smeren?’

De vrouw hield op met huilen en veerde overeind. Ze veegde de tranen van haar wangen, blij dat ze iets kon doen en dankbaar dat iemand de regie had overgenomen.

Van boven kwam gestommel van kindervoetjes. Ach, die kinderen waren natuurlijk volledig van slag. Wat deed ze daarmee?

‘Kees, zou je de kinderen willen voorlezen?’

‘Natuurlijk. Red je het?’

‘Ja, als ik je nodig mocht hebben, roep ik wel.’

‘Goed.’ Kees verdween naar boven, en even later werd het daar rustig.

Een bedstee. Margriet zuchtte. Lastig. Je kon nergens bij. Ze streek over het voorhoofd van de vrouw.

‘Help me, zuster.’ Het klonk als een fluistering.

Het kind lag dwars, de kraamvrouw was uitgeput, en haar buik voelde verkrampd en keihard aan. Ze luisterde naar de hartslag van het kindje en hoorde het nog zacht kloppen. Goede raad was duur, snelheid was geboden. Ze keek in haar verlostas en ging aan de slag.

Margriet twijfelde sterk of het kindje nog wel levend ter wereld zou komen. Ze moest het keren, en ze moest het snel doen.

Opeens werd het geboren. Een meisje, een prachtig gaaf meisje. Een zachte kreet maakte duidelijk dat ze ademde, dat ze leefde. Meisjes zijn volhouders, had iemand die haar opleidde, eens gezegd. Hoe dan ook, het klonk Margriet als muziek in de oren. Ze glimlachte opgelucht naar de moeder, die nauwelijks beseftte dat haar lijden voorbij was. Ze wikkelde het kindje in een luier en legde het in de armen van de moeder. ‘Kijk eens, het is een mooi meisje.’

De kraamvrouw barstte in tranen uit. ‘Dank je wel, dank je wel.’

Margriet streelde vertederd met één vinger over een piepklein satijnzacht handje. ‘Een wonder.’

De vrouw knikte en keek van haar kindje naar de verpleegster. ‘Wat ben ik je dankbaar. Dit hadden we zonder deskundige hulp niet overleefd.’ Ze keek naar het bundeltje in haar armen. ‘Iedereen in het dorp praat over je bijzondere gaven. Wist je dat?’

Margriet haalde haar schouders op en liep naar de tafel, naar haar tas. ‘Ik oefen mijn vak uit.’ Ze gingen in het dorp toch geen mythe over haar bij elkaar verzinnen.

‘Laatst in de kerk nog met Berends, die bezig was te stikken.’

Margriet fronste haar wenkbrauwen. De man had vlak bij haar in de kerkbank gezeten. Hij werd paars. Zijn ogen puilden uit, en zijn mond stond wijd open. Ze was midden onder de preek opgestaan. Ze had de man overeind getrokken en hem krachtig omarmd, waardoor alle lucht uit zijn longen werd geperst. Een klef, spierwit pepermuntje vloog door het gangpad en rolde over de plavuizen. Hopelijk ging men in het dorp niet denken dat haar omarming een genezende werking had gehad. Ze giechelde zacht.

‘Je heet toch Margriet?’ De kraamvrouw keek haar vragend aan.

Gelukkig een ander onderwerp. ‘Ja, Margriet de Waal.’ Ze rekte haar rug, die pijnlijk voelde van het langdurig voorovergebogen staan. Ze sorteerde haar spullen en pakte haar tas in. Door het raam zag ze dat het allang dag was.

‘Dan is dit Margriet Reedink.’

‘Wat krijgen we nou?’ Margriet keek verbaasd lachend opzij. Werd ze vernoemd? ‘Kees heeft zijn leven gewaagd om hulp te halen. Hem komt die eer toe.’ Aan zijn bijna roekeloze durf hadden moeder en dochter hun leven te danken.

‘Kesina. Wat een naam.’ De kraamvrouw lachte ontspannen. ‘Nee, het is een echte Margriet. Wie weet, misschien wil ze ook wel verpleegster worden. Een prachtig beroep.’

Margriet keek naar het kleine hoopje mens en glimlachte vertederd. ‘Verpleegster! Is dat niet wat voorbarig?’

‘Dat geeft toch niet? Wie leeft er niet van illusies? We hebben toch allemaal hoop op betere tijden?’

Margriet knikte peinzend. Vrede was zo lang geleden dat ze bijna vergeten was hoe vrede voelde. Inderdaad, ze moesten het van hoop en illusies hebben. Sinds vannacht had ze er nog een illusie bij. Een-tje op het persoonlijke vlak, en naar het zich liet aanzien, zonder toekomst zolang de oorlog duurde. Ze haalde diep adem en dacht aan haar merkwaardige ontmoeting met Kees. Ze zag hem zitten op de rand van haar bed, zijn gezicht beschenen door het licht van de maan. Wie was hij? In wie had ze haar vertrouwen gesteld? In een totaal onbekende. Verbazingwekkend dat ze zoiets had gedaan, en dat terwijl ze nogal terughoudend van aard was. Ze huiverde even. Maar nu was het dag. Was hij een illusie, die bij daglicht verdween?

Er werd aarzelend geklopt. ‘Hoe is het daarbinnen?’

Margriet duwde breed lachend de deur open. ‘Kom erin, Reinier. Je hebt een prachtige dochter. Gefeliciteerd.’ Ze schudde hem de hand.

‘En Lien? Hoe is het met haar?’ Zijn stem klonk hoopvol en verlangend.

Een liefdevol huwelijk, dacht Margriet verheugd. ‘Lien komt er weer helemaal bovenop, als ze veel rust krijgt de eerste tijd.’

‘Goddank, ik kan niet leven zonder haar.’ Hij omarmde moeder en dochter liefdevol en zonder terughoudendheid.

Margriet pakte haar tas, liep de keuken in en trok de deur dicht.

Daar zat Kees. Een warm gevoel doorstroomde haar. Hun blikken ontmoetten elkaar en lieten elkaar niet los. Was hij de man op wie ze wachtte? Ze glimlachte. Ja, dat was hij. Zijn aanblik voelde zo vertrouwd, zo bekend. Het kon niet anders of hij was de aanvulling

op haar leven. Haar grote liefde voor de rest van haar bestaan. Ze hoorden bij elkaar. Meer hoefde ze niet te weten. Het was ruimschoots voldoende.

Langzaam stond hij op. Hij was groter dan ze dacht, en blonder, en zijn ogen blauwer... Als ijzer in de buurt van een magneet werden ze naar elkaar toe getrokken. Hij slikte. 'Het is goed gegaan, hè? Knap van je!' Hij strekte zijn hand bijna verlegen naar haar uit.

Ze greep de zijne, overweldigd door het nieuwe gevoel dat ze nog maar zo kort kende.

Zijn andere hand streek een haarlok uit haar gezicht. Het was een teder gebaar, vol liefde. Zijn aanraking bezorgde Margriet kippenvel. 'Het is een meisje. Een mooi gaaf meisje.'

Hij sloeg zijn arm om haar heen, trok haar dicht tegen zich aan, streek haar rug en fluisterde in haar oor: 'Ik ben trots op je. Ik houd van je, Margriet. Voor altijd. Zullen wij samen later ook een mooi gaaf meisje krijgen?'

Margriet keek lachend naar hem op en zei half in ernst: 'Ja, maar eerst een jongen.'

'Goed, eerst een jongen en dan een mooi gaaf meisje.' Hij kuste zacht haar lippen.

Met een gevoel van innige tevredenheid legde Margriet haar hoofd tegen zijn schouder. Hij rook zo vertrouwd. Hij was zo warm en zo dierbaar, en dat terwijl ze elkaar pas een paar uur geleden voor het eerst hadden gezien. Het deed er niet toe. Ze ontspande zich, en opeens voelde ze haar vermoedheid.

Hij streelde haar lange haren en wiegde haar zacht heen en weer. 'Ik heb de halve wereld rond gezworven en je overal gezocht, en hier vind ik je zomaar opeens. Midden in de nacht nog wel.' Hij trok met zijn voet een stoel naar zich toe en zette Margriet er zo voorzichtig op alsof ze van porselein was. 'Je zult wel moe zijn. Je hebt nauwelijks geslapen en de halve nacht hard gewerkt. Roggebrood met spek en echte koffie voor de gelegenheid. Je zult wel honger hebben.' Hij schoof een bord en een mok naar haar toe. Hun handen raakten elkaar en grepen elkaar.

Een gevoel van elektriciteit tintelde door haar vingers. Ze zuchtte diep. 'Heerlijk.'

'Wat bedoel je daarmee. Mij of het brood?'

'Alles.' Margriet lachte overgelukkig en maakte een gebaar dat het

hele huis omvatte. ‘Maar vooral jou.’ Ze voelde zich intens gelukkig. Met moeite maakte ze haar blik en haar hand los uit de zijne. Ze keek naar het bord. Roggebrood met boter en spek. Hoe lang was het geleden dat ze dit voorgeschoteld had gekregen? ‘Lekker!’ Ze begon te eten en moest zich beheersen om niet te gaan schrokken.

Hij genoot van de manier waarop zij zijn net gesmeerde roggeboterhammen naar binnen zat te werken.

Uit de kamer klonk de opgewonden stem van Reinier. ‘Natuurlijk heet ze Margriet. Ik ga haar meteen aangeven bij het gemeentehuis. Vanmorgen nog.’

Kees schoot in de lach.

De kamerdeur ging open. Reinier greep haar hand en schudde die langdurig. Hij wees naar een enorm zwart brood. ‘Ik ben je zo dankbaar. Lien leeft, de baby leeft. Wat wil een mens nog meer? Dat roggebrood daar op het aanrecht is voor jou. Je moet het niet vergeten mee te nemen.’

‘Mijn hemel, dat is toch veel te gek. Daar kunnen we wel een week van eten’, mompelde Margriet met volle mond.

‘Er moet ook wat beleg op.’ Reinier trok een stoel onder de tafel vandaan. Hij klom op zijn sokken via de stoel op de tafel, haalde zijn zakmes tevoorschijn en knipte het open. ‘Welke wil je?’

Pas toen zag Margriet, half verstopt in een hoek, een rij worsten, hammen en stukken spek hangen aan een stok die tussen de balken van het plafond geklemd zat. Met een hongerige blik keek ze sprakeloos naar boven, naar zo veel luxe. Boeren slachtten zelf, clandestien uiteraard. Te eten hadden ze nog steeds, maar een droge worst, die had ze in geen jaren geproefd. Ze likte langs haar lippen, maar aarzelde. Kon ze dat wel doen? Hier woonden kinderen en onderduikers en een verzwakte kraamvrouw. Zij was jong en sterk en kreeg voedselbonnen, de onderduikers niet.

Kees knikte haar vriendelijk lachend toe. ‘Neem het maar, meisje. Je hebt het verdiend. Hij wil het je graag geven.’

Reinier sneed de dikste worst en het langste stuk spek van de stok en overhandigde haar die. Hij sprong op de vloer en liep naar de kelder. Even later kwam hij met een stuk kaas tevoorschijn en een pot zelfgemaakte boter. ‘Zo, dit hoort erbij.’ Hij wikkelde alles in een krant en stopte het pakket in haar tas.

‘Dank je wel, dank je wel.’

Kees zag hoe haar ogen hem toeglansden. Even sloot hij de zijne omdat hij zo veel geluk bijna ondraaglijk vond.

De deur ging open, en Jan kwam binnen. Hij bekeek Margriet van top tot teen. 'Is de klus geklaard?'

'Ja, een dochter.' Reinier Reedink haalde zwaar adem. Zijn gezicht zag eruit als een donderwolk. 'De afspraak was dat jij je niet zou laten zien wanneer er vreemd volk over de vloer is. Hoe minder mensen weten dat jij hier bent, des te beter is het. Voorzichtigheid boven alles.'

Margriet zag hoe Reinier en Kees een blik van verstandhouding wisselden.

Jan deed alsof hij doof was. Hij keek Margriet triomfantelijk aan. 'Je bent dus niet alleen mooi, maar ook nog een deskundige tante, als ik het goed begrijp. Een goede vrouw voor een boer.' Hij gaf Margriet een hand, noemde zijn naam en feliciteerde haar.

'Dankjewel', mompelde Margriet weinig enthousiast.

De sfeer van vertrouwelijkheid was met Jans komst in de keuken opeens verdwenen. Wat was dit voor een merkwaardige figuur? Had hij geen gevoel voor gevaar? Hij zat hier ondergedoken bij mensen die hun leven voor hem in de waagschaal stelden. Als er onderduikers gevonden werden, ging gewoonlijk het gehele gezin eraan. Aan de andere kant verbaasde het merkwaardige compliment haar weer. Was hij een man van uitersten?

Ze bleef op haar hoede, een gevoel dat haar verraste. 'Ben jij boer?' vroeg ze, in de hoop de sfeer wat vriendelijker te maken.

Jan ging er breed voor staan en wierp een spottende blik op Reinier Reedink. 'Ja, ik ben grootboer. Meer dan honderd hectare van de meest vruchtbare klei en vijftien arbeiders.' Hij rechtte zijn rug en keek zegevierend rond.

Margriet trok haar wenkbrauwen op. Kennelijk was dit een steek onder water naar Reinier, die niet veel meer dan een keuterijtje bezat. Of het was bedoeld om indruk te maken op haar en om Kees te overtreffen. 'Maar nu zit je hier.'

'Mijn vader beheert het bedrijf voor mij.' Jan liep achter haar langs naar Reinier. In het voorbijgaan raakte hij quasitoevallig haar schouder aan.

Margriet huiverde en voelde hoe de haartjes op haar arm recht overeind gingen staan. Ze vond zijn aanraking onaangenaam, en schudde verbaasd haar krullen.

Jan stak zijn hand uit en feliciteerde Reinier met de geboorte van zijn kind. Hij draaide zich om naar Kees en zei: 'Je logeert hier al een paar dagen. Je kunt dus ook wel iets doen. De koeien zijn inmiddels gevoerd en gemolken. Jij gaat straks de stallen schoonmaken. Intussen breng ik deze dame een eindje weg.' Hij wreef zich vergenoegd in zijn handen.

Niemand zei iets. De stilte hing als een grijze damp in de keuken.

Margriet werkte haar laatste hap naar binnen.

Jan keek van de een naar de ander. Zijn zekerheid schrompelde zichtbaar ineen. 'Dat lijkt me een eerlijke verdeling. Jij hebt haar gehaald, en ik breng haar terug.'

'Het spijt me voor je, maar dat feest gaat niet door.' Kees zei het terloops, maar de toon dulde geen tegenspraak.

Jan wierp een raadselachtige blik op hem, ging zitten en schonk zich een mok koffie in. 'Zo, echte in plaats van surrogaat. Ik kom net op tijd binnen voordat alles op is.'

Margriet stond op, stopte het roggebrood en alle andere lekkernijen in haar tas en trok haar jas aan. 'Ik ga.'

'Nu al? Ik had je graag nog wat beter leren kennen.'

Kees stond ook op.

Margriet gaf Reinier een hand en bedankte hem voor zijn goede gaven.

Jan zette zijn mok neer, pakte een roggeboterham van de schaal en kauwde er langzaam op. 'Jij fietst de hele gemeente door met je verpleegstersuniform aan. Je zou een ideale koerierster zijn.'

Kees pakte het handvat van haar tas.

'Hij draagt haar tas.' De stem van Jan klonk snijdend. 'Tot ziens dan maar, schoonheid. Ik zie je binnenkort wel weer eens.' Jan keek haar aan met een duistere blik.

Reinier deed de deur voor hen open en liep mee de deel op.

'Wat is dat voor iemand?' Margriet keek hem met grote ogen aan. 'Wie praat er nu op zo'n manier over het verzet? Die man is levensgevaarlijk.'

'We houden hem wel in de hand', zei Kees.

'Ik hoop het.' Margriet huiverde opnieuw.